

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางศูนย์ความรู้กินได้

A Guideline for Development Learning Resources on Operational Approach of Knowledge Box set

Received:	April	30, 2019
Revised:	July	2, 2019
Accepted:	July	3, 2019

กัมปนาท บริบูรณ์ (Gumpanat Boriboon)^{*}

สถิตาพร คำสด (Sathidaporn Khomsod)^{**}

สุวิมล อุไกรชา (Suwimon Ukraisa)^{***}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เข้ากับบริบทของหน่วยงาน และพื้นที่ที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางศูนย์ความรู้กินได้ เป็นงานวิจัยที่มีรูปแบบการวิจัย 2 รูปแบบคือ การศึกษาโดยการทบทวนข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการศึกษาข้อมูลจากภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะการดำเนินงาน ซึ่งศึกษาจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ของแหล่งเรียนรู้ 4 พื้นที่ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่าน จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดสมุทรสาคร สำหรับกลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร ผู้กำหนดนโยบายและบุคลากร ผู้ปฏิบัติงาน และกลุ่มที่ 2 คือ ประชาชนทั่วไป สำหรับการเลือกใช้ในการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงผู้ที่สะดวกให้ ข้อมูลจากหน่วยงานในพื้นที่ศึกษา และเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจากประชาชนทั่วไปในพื้นที่ โดยใช้ เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม และแบบสำรวจพฤติกรรมและความต้องการใช้ความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นจึง วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นองค์ประกอบของแหล่งการเรียนรู้เพื่อจัดทำแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นไป ตามแนวทางศูนย์ความรู้กินได้ ตามความเหมาะสมและความต้องการในบริบทของแต่ละพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการบริหารจัดการโครงการการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญ ต่อครอบคลุมองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน 2) ลักษณะกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ 3) กระบวนการดำเนินการของแหล่งการเรียนรู้ 4) กลุ่มเป้าหมายของแหล่งการเรียนรู้ 5) เครือข่ายการ ดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ 6) การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้

คำสำคัญ: แหล่งการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนา ศูนย์ความรู้กินได้

^{*} อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Lecturer, Department of Adult Education and Lifelong Education, Srinakharinwirot University,
aeswu2002@yahoo.com

^{**} อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Lecturer, Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University, fedusokh@ku.ac.th

^{***} อาจารย์ประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตรศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Lecturer, Division of Home Economics Education, Faculty of Education, Kasetsart University, suwimon.uk@ku.th

Abstract

The purpose of this study was studying the guidelines for development learning resources on operational approach of knowledge box set that appropriateness to implementation. This study consisted of two procedures. Firstly, studying from documentary about the conditions, problems and needs of learning resources. Secondly, studying from four area of learning resources include Chiang Mai province; Nan province; Chachoengsao province and SamutSakhon province. A questionnaire was also used to collect opinions from forty adult learners in learning resources. The samples were obtained through purposive sampling and volunteer sampling. The research findings were as follows:

A guideline for development learning resources on operational approach of knowledge box set consisted six major components, as follows First, objective in using learning resources; Second, Activities for promoting learning resources; Third, operational approach of learning resources; Fourth, The target group of learning resources; Fifth, Network of learning resources and Sixth, Allocated of facilitative physical resources for learning resources.

Keywords: learning resources, guidelines for development, Knowledge Box set

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบัน ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ากลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะนำพาแต่ละประเทศไปสู่การพัฒนาก็คือ การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ต้นนโยบายภาครัฐที่วางรากฐานและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ผสมผสานกับความร่วมมือของภาคเอกชน โดยเฉพาะการสร้างโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถนำ “ทรัพยากร” และ “ทุน” มาก่อให้เกิดรายได้ สร้างความมั่งคั่ง และคุณภาพชีวิตที่ดีดังปรากฏจากการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดประการหนึ่งในยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งมีเป้าประสงค์เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในระดับแนวหน้า หากได้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหนือไปกว่าประเทศอื่นๆ แต่อย่างไรก็ดี ส่วนที่แตกต่างอย่างแท้จริงกลับอยู่ที่กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบของสินค้า รวมถึงบริการที่เปี่ยมไปด้วยความคิดสร้างสรรค์โดดเด่นเหนือนานาชาติ ซึ่งจะกล่าวได้ว่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” มีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ ซึ่งประเทศไทยก็เห็นความสำคัญและเดินหน้าเข้าสู่วิถีการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้หลัก “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” เช่นกันแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ที่มุ่งสร้างความสามารถทางการแข่งขันโดยการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่ยกระดับศักยภาพบนพื้นฐานแนวคิดในการต่อยอดอดีตโดยการกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ และอัตลักษณ์ทาง

วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้เปรียบโดยผลงานสิ่งต่างๆ เหล่านี้เข้ากับเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต้องมีควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ก็คือความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคที่จะมาอำนวยความสะดวกและรองรับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ในระบบเศรษฐกิจแบบเดิม ซึ่งประเทศไทยได้วางโครงสร้างที่จำเป็นทางด้านกายภาพ ได้แก่ เชื้อเพลิง ไฟฟ้า ระบบคมนาคม ระบบการสื่อสาร ฯลฯ ซึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต้องการโครงสร้างพื้นฐานด้านความคิด เพื่อให้เกิด “ทุนทางปัญญา” ดังเช่นโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งในปีพ.ศ. 2555 สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้และกระทรวงศึกษาธิการได้ทำความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีให้กลายเป็น “ศูนย์ความรู้กินได้” เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ ที่ตอบสนองตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการได้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และขยายผลต้นแบบขึ้น โดยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆ เช่น แหล่งเรียนรู้เพื่อสร้างมูลค่าจากทุนวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มมูลค่าจากการเกษตร แหล่งเรียนรู้วิชาชีพอุตสาหกรรม และแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบห้องสมุดประชาชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และนำไปขยายผลต้นแบบแหล่งเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เข้ากับบริบทของหน่วยงานและพื้นที่ที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางศูนย์ความรู้กินได้

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งประเภทของงานวิจัยเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. การศึกษาโดยการทบทวนข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ
2. ศึกษาข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) ในการลงพื้นที่ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากรของการศึกษา

พื้นที่ในการวิจัยนี้ คือ พื้นที่ของแหล่งเรียนรู้ 4 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาดังนี้

- 1) แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดเชียงใหม่ 2) แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดน่าน 3) แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และ 4) แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสาครซึ่งเป็นพื้นที่ของแหล่งการเรียนรู้ใน 4 จังหวัดครอบคลุมแหล่งการเรียนรู้ประเภทลักษณะต่างๆ ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ที่สร้างมูลค่าจากทุนวัฒนธรรม แหล่งการเรียนรู้เพื่อเพิ่มมูลค่าจากการเกษตร แหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบห้องสมุดประชาชน และแหล่งเรียนรู้วิชาชีพอุตสาหกรรม ทั้งนี้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาวิจัยครั้งนี้มาจากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ที่ศึกษา 4 พื้นที่ และแบ่งเป็น 2 ลักษณะโดยดำเนินการบนวัตถุประสงค์หลักของการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ และความเป็นไปได้ตามความเหมาะสมในการวิจัย

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างต้องมีลักษณะใกล้เคียงและสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการมากที่สุด โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหาร ผู้กำหนดนโยบาย และบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมาจาก 4 พื้นที่ ซึ่งเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ที่จะช่วยให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 กลุ่มที่เป็นประชาชนทั่วไปที่เข้าใช้บริการในพื้นที่ที่ทำการศึกษ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากพื้นที่เป้าหมายซึ่งศึกษาจากประชาชนทั่วไปในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่ ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้ที่อยู่ในขอบข่ายของประเด็นการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การดำเนินการในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับประเภทของแหล่งเรียนรู้ที่ดีของไทยและต่างประเทศ

1. กำหนดขอบเขตการศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ดีในต่างประเทศทั้งที่มีลักษณะของสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และระบบการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มีความคล้ายคลึงกันหรือเป็นพื้นที่ที่มีความก้าวหน้าด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยใช้แบบบันทึกลักษณะที่ดีของแหล่งเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการศึกษา

2. วิเคราะห์เนื้อหา โดยมีกรอบการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ และ 2) การบริหารจัดการตลอดจนกรอบกิจกรรมหลักที่จำเป็นต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ส่วนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

การสำรวจประชากรในพื้นที่เป้าหมาย โดยการสำรวจพฤติกรรมและความต้องการใช้ความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ในด้าน หรือประเภทนั้นๆ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดจนการสนทนากลุ่ม ใช้ในการประชุมกลุ่มย่อย สำหรับผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ ได้แก่ ผู้ที่เคยใช้บริการแหล่งเรียนรู้/เครือข่ายของแหล่งเรียนรู้ ผู้ที่คาดว่าจะใช้บริการแหล่งเรียนรู้ โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการใช้ความรู้ทั้งนี้การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended questionnaires) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ 1) องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 4 เรื่อง ได้แก่ โครงสร้างกายภาพ (บรรยากาศ) เนื้อหาองค์ความรู้ การให้บริการ และกระบวนการในการดำเนินงาน 2) กรอบวิธีการบริหารจัดการโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยแบ่งเป็นการบริหารจัดการบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเชื่อมโยงเครือข่าย และ 3) กรอบกิจกรรมหลักที่จำเป็นต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ซึ่งได้จัดทำครอบคลุมประเด็นต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มในการประชุมกลุ่มย่อย สำหรับผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับโดยการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended questionnaires) โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และทำการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นจึงนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งข้อมูลส่วนที่เป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และร้อยละในขณะที่ข้อมูลซึ่งเป็นประเด็นที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended questionnaires) มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือเป็นการ

บรรยายเชิงพรรณนาผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นทำการสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปเพื่อจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตามแนวทางศูนย์ความรู้ก็ได้

ส่วนที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 มาวิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ การบริหารจัดการ และกรอบกิจกรรมหลักที่จำเป็นต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นไปตามแนวทางศูนย์ความรู้ก็ได้ ตามความเหมาะสมและความต้องการ/บริบทของพื้นที่

ผลการศึกษา

การสร้างแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เข้ากับบริบทของหน่วยงานและพื้นที่ที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางศูนย์ความรู้ก็ได้โดยการสังเคราะห์รูปแบบแหล่งการเรียนรู้ภายใต้โครงการขยายผลศูนย์ความรู้ก็ได้เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการโครงการการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยครอบคลุมองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน 2) ลักษณะกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ 3) กระบวนการดำเนินการของแหล่งการเรียนรู้ 4) กลุ่มเป้าหมายของแหล่งการเรียนรู้ 5) เครือข่ายการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ 6) การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้

1) วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ควรให้ความสำคัญในประเด็นดังนี้ 1.1) เพื่อส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 1.2) ส่งเสริมการเรียนรู้ภายใต้การร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ เป็นลักษณะของการบริหารจัดการทรัพยากรร่วม (Common-Pool Resources) 1.3) ส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ 1.4) ส่งเสริมความรู้เพื่อการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน และ 1.5) ส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น อนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่น

2) ลักษณะกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ ควรมีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ดังนี้ 2.1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น 2.2) การส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นในการทำงาน 2.3) การพัฒนาโครงการการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่หลากหลายกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในชุมชน 2.4) การส่งเสริมความรู้ และทักษะในการผลิตสินค้าของชุมชนที่มีเอกลักษณ์ และแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น 2.5) การส่งเสริม และเพิ่มพูนความรู้ และความเข้าใจทางการเกษตรกรรม 2.6) สำหรับพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งศูนย์กลางของธุรกิจ MICE อาจพิจารณาการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับธุรกิจต่อเนื่องของธุรกิจ MICE 2.7) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือการบริการตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์และ 2.8) การส่งเสริมบทบาทในการเป็นแหล่งข้อมูล หรือคลังทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) กระบวนการดำเนินการของแหล่งเรียนรู้ควรพิจารณาและวิเคราะห์บริบทของพื้นที่ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่ที่มีจุดเด่น

4) กลุ่มเป้าหมายของแหล่งเรียนรู้อาจดำเนินการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายดังนี้ 4.1) ครอบคลุมประชากรในพื้นที่ทุกช่วงวัย เพียงแต่ดำเนินการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่เอื้อ

ต่อแต่ละช่วงวัย 4.2) กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ 4.3) ครอบคลุมกลุ่มที่ต้องได้รับการช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ตลอดจนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

5) เครือข่ายการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ ควรประสานความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ได้แก่ 5.1) หน่วยงานภาครัฐ 5.2) หน่วยงานในชุมชนท้องถิ่น 5.3) องค์กรพัฒนาเอกชน และ 5.4) องค์กรเอกชน

6) การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ พิจารณาได้จากแหล่งงบประมาณ เช่น การบริจาคค่าธรรมเนียมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการเก็บค่าเข้าชมแหล่งการเรียนรู้ และการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำ Corporate Social Responsibility หรือ CSR หรือสร้างมาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริม หรือกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมส่งเสริมกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการวิจัยที่ได้มาทำการสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภายใต้โครงการขยายผลศูนย์ความรู้กินได้ เพื่อนำไปประยุกต์เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดังนี้

การสร้างแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เข้ากับบริบทของหน่วยงานและพื้นที่ที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางศูนย์ความรู้กินได้เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการโครงการการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยครอบคลุมองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน 2) ลักษณะกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ 3) กระบวนการดำเนินการของแหล่งการเรียนรู้ 4) กลุ่มเป้าหมายของแหล่งการเรียนรู้ 5) เครือข่ายการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ 6) การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรทำการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อหาข้อได้เปรียบ โดยนำรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นโดยควรให้ความสำคัญในประเด็นดังต่อไปนี้

1.1) ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง และสอดคล้องตามความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ระบุไว้ในมาตรา 25 “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินการและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบได้แก่ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องต่อแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งระบุในยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มีเป้าหมาย โดยเมื่อพิจารณาในส่วนองแหล่งเรียนรู้ พบว่า ประชาชนควรต้องสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และมีตัวชี้วัดที่สำคัญ

เช่น แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษา/จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สำหรับผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถดำเนินการโดยการสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง ครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิวิทย์ ประสานศักดิ์ทวี, จารุวรรณ ขำเพชร และ กัมปนาท บริบูรณ์. (2560:110-123) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชนเผ่าเย้าฮก และพบว่า การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสามารถดำเนินการได้ในรูปแบบของการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียน หรือการดำเนินการในรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ หรือการเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนซึ่งถือเป็นการส่งเสริมให้เกิดโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2) ส่งเสริมการเรียนรู้ภายใต้การร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นลักษณะของการบริหารจัดการทรัพยากรร่วม (Common-Pool Resources) กล่าวคือ มุ่งสร้างความเชื่อมโยงและร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนถือเป็นแนวทางที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ให้เป็นไปในลักษณะที่ก้าวข้ามระบบเศรษฐกิจแบบเดิมที่ให้ความสำคัญเฉพาะการนำทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นปัจจัยสำคัญทางการผลิต แต่ควรเป็นการพัฒนาไปสู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือ Creative Economy ดังเช่น กรณีตัวอย่างของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นประเทศแรกที่นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้สร้างสรรค์และเป็นรูปธรรม จนประสบความสำเร็จมาแล้ว โดยมีการจัดดำเนินงานจัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า Department of Culture, Media and Sport (DCMS) หรือ DCMS ขึ้นเพื่อกำกับดูแลกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มอุตสาหกรรม 13 ประเภท นอกจากนี้ทางสหราชอาณาจักรได้กำหนดกฎหมายเกี่ยวกับ “Communications Act 2003” หรือในกรณีของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีเป็นประเทศที่ดำเนินการเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างเข้มแข็งโดยการนำวัฒนธรรมของประเทศที่เป็นมีเอกลักษณ์ และเป็นจุดแข็งมาสร้างความดึงดูดผ่านการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ พร้อมทั้งดำเนินการส่งออกเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างรายได้ต่อเนื่องในสินค้า หรือบริการอื่นๆ โดยมี The Korea Creative Content Agency หรือ KOCCA ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ควบคุมดูแลนโยบายด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ โดยจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของสาธารณรัฐเกาหลี (Korea Creative Content Agency, 2010) โดยจุดเริ่มต้นความสำเร็จของการนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ อาคม เติมพิทยาไพสิฐ. (อาคมเติมพิทยาไพสิฐ, 2550) ได้ระบุว่า หลังจากช่วงปี 2540 ซึ่งเศรษฐกิจของเกาหลีเติบโตอย่างก้าวกระโดดด้วยการส่งเสริมให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นเศรษฐกิจหลัก แทนที่การประกอบเศรษฐกิจแบบใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต และที่เป็นรูปธรรมและมีตัวอย่างที่ค่อนข้างชัดเจนในการรับรู้ของสังคมไทย ดังเช่น ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งความชัดเจนในการดำเนินเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาจากการนำรากฐานทางวัฒนธรรมมาปรับใช้เพื่อสร้างเอกลักษณ์ โดยมีกลไกการทำงานมาจากภาคเอกชน โดยมีรัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบาย และสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น ด้านทรัพย์สินทางปัญญา การส่งเสริมการลงทุนด้านความคิด

สร้างสรรค์ สำหรับสินค้าในเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งเป็นที่รู้จักเช่น ผลิตภัณฑ์ OTOP ฐานิธ กิตติอำพน (ฐานิธกิตติอำพน, มปป) และ วีระวัฒน์ ศรีสม (วีระวัฒน์ศรีสม, มปป)

1.3) ส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเป็นการสร้างให้แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยภาพรวม สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานในการให้บริการของแหล่งเรียนรู้ของการเป็นจังหวัดจัดการตนเอง โดยข้อมูลครอบคลุมทั้งด้านเกษตรกรรมและการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการในรูปแบบสหกรณ์ หรือเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนการเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชุมชน และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (จังหวัดจัดการตนเอง, 2552)

1.4) ส่งเสริมความรู้เพื่อการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นการส่งเสริมความรู้ และทักษะในการทำงาน การประกอบอาชีพ โดยใช้ความรู้ และทักษะเพื่อต่อยอดสำหรับประกอบอาชีพ อาจดำเนินการโดยส่งเสริมหรือมุ่งเน้นสู่การเป็นผู้ประกอบการหรือการสร้างวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนการเป็นผู้ประกอบการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้ดังปรากฏจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้ระบุว่า การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อยกระดับทักษะของคนในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมถึงการมีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นผลการวิจัยพบว่า แหล่งการเรียนรู้พึงต้องพัฒนาทักษะการทำงาน หรือมุ่งส่งเสริมให้ผู้ให้บริการที่เป็นกลุ่มวัยแรงงานสามารถปรับตัวได้เท่าทันต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไปโดยวัตถุประสงค์การดำเนินงานควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงานตามบริบทของการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการพัฒนาทางเศรษฐกิจตลอดจนพิจารณาถึงแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภค หรือกลยุทธ์ด้านการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับบริการซึ่งมีผลต่อการพัฒนาในพื้นที่เช่นกระแสดูแลสุขภาพ ในขณะเดียวกันผลการวิจัยระบุว่า แหล่งการเรียนรู้พึงส่งเสริมการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ทางการเกษตรซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาการสร้างองค์ความรู้ด้านการเกษตรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่รับผิดชอบต่ออนุรักษทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นการพัฒนาความรู้ และทักษะในการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุว่า แหล่งเรียนรู้ควรส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรและสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมกับสิ่งแวดล้อม และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ โดยแหล่งสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตามการกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานพึงส่งเสริมความรู้ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ประกอบการ พบว่า เป็นแนวนโยบายที่เพิ่มความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ดังปรากฏจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ระบุถึง “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ ให้เป็นการพัฒนานักธุรกิจยุคใหม่ โดยสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ เพื่อให้มีจิต

วิญญานแห่งการเป็นผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ กลาง เล็ก วิสาหกิจเริ่มต้น วิสาหกิจชุมชน หรือวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งเกษตรกร ให้เป็นนักรบเศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการแข่งขันที่มีอัตลักษณ์ชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ,2561)

1.5) ส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น การอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่นตลอดจนการนำวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเข้าถึงและสัมผัสกับวิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์ของชุมชนเนื่องด้วยการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งการเรียนรู้ เช่น ในกรณีของแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่เป้าหมายจังหวัดน่านที่สร้างอัตลักษณ์ด้านมิติทางสิ่งแวดล้อม หรือ โครงการที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบ Low Carbon Tourism และพิธีกรรมวิถีชีวิตชาวนาน (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2555) ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่นของต่างประเทศ ดังเช่น ลักษณะการดำเนินงานที่ไม่ละทิ้งรากเหง้าทางสังคมและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันนำมาสร้างความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เช่น ประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญในการพัฒนาการสร้างอัตลักษณ์ที่แปรรูปสู่การผลิตสินค้า OTOP หรือ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีที่สอดแทรกวัฒนธรรมของชาติสู่สังคมภายนอก ผ่านการส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างผลต่อเนื่องสู่อุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมการบริการ หรือการผลิตสินค้าที่ระลึกต่างๆ เป็นต้นซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ที่ระบุถึง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ โดยแนวคิดพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งคือการ “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ,2561)

2) ลักษณะกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ควรมีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ที่ดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ กล่าวคือ กิจกรรมที่ให้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นฐานและกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่สามารถพัฒนาและต่อยอดการประกอบอาชีพ ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กิจกรรมที่ให้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นฐาน สำหรับแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้อาจพิจารณาได้ว่า ครอบคลุมการนำทุนในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ตามความแตกต่าง และศักยภาพของพื้นที่แต่ละแห่ง เช่น ในพื้นที่ซึ่งเป็นจังหวัดท่องเที่ยวก็ควรนำทุนทางวัฒนธรรม พื้นที่ซึ่งมีความเข้มแข็งทางเกษตรกรรมก็นำทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ หรือพื้นที่ซึ่งมีความเข้มแข็งของภาคอุตสาหกรรมก็ส่งเสริมการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจโดยรวม ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ระบุไว้ในเป้าหมายการเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น

และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวอย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นอาจแตกต่างกันออกไปตามศักยภาพ และความเข้มข้นในการนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ 2) กิจกรรมที่จัดขึ้นควรมุ่งส่งเสริมบทบาทในการเป็นแหล่งข้อมูล หรือคลังทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชน หรือท้องถิ่นเพื่อเป็นจุดขายในการขยายตัวของโครงสร้างทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ 3) กิจกรรมที่ดำเนินการควรส่งเสริมความรู้ และทักษะในการผลิตสินค้าของชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยการพัฒนาความรู้ทางการตลาด และความสามารถในการหาช่องทางการตลาด และที่สำคัญควรส่งเสริมให้เกิดลักษณะของ “วิสาหกิจรายย่อย” ที่จะช่วยให้ท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง และ 4) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ต้องมีความหลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้บริการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮัซซัน ดารามัน (2558) ซึ่งทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมืองยะลาเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้การบริหารงานของสถาบันรัชภาลัยศูนย์จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า “แนวทางความเป็นไปได้ในการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ควรดำเนินการเพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงและสืบทอดคุณค่าเอกลักษณ์และมรดกของท้องถิ่น และเพื่อเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดยะลา โดยมุ่งดำเนินนโยบายที่เกิดจากความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

2.2 กิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่สามารถพัฒนาและต่อยอดการประกอบอาชีพผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในการทำงานให้แก่ประชากรวัยแรงงานที่ต้องการเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมเช่นพัฒนาทักษะด้านภาษาหรือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ 2) การส่งเสริมและเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจทางการเกษตรกรรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการของแหล่งการเรียนรู้ให้ตระหนักถึงการทำการเกษตรกรรมที่มีคุณภาพในการผลิตและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรการพัฒนากลไกการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองตลอดจนการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมธรรมชาติหรือการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและกระบวนการลดอัตราการสูญเสียหลังเก็บเกี่ยวตลอดจนองค์ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม 3) สำหรับพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งศูนย์กลางของธุรกิจ MICE อาจพิจารณาการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับธุรกิจต่อเนื่องของธุรกิจ MICE หรือ Meetings, Incentive Travel, Conventions, Exhibitions โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความรู้และทักษะในธุรกิจเกี่ยวกับ และการธุรกิจบริการ เช่น โรงแรมหรือธุรกิจการดูแลสุขภาพ เช่น ธุรกิจสปาการนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพซึ่งอาจทำการพัฒนากลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการของแหล่งเรียนรู้ให้สามารถทำการแตกยอดความรู้และนำไปใช้ในการในสถานการณ์จริง และ 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการบริการตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยการนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นพื้นที่ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่า และอัตลักษณ์แก่ชุมชนท้องถิ่นเพื่อเป็นการเพิ่มอัตราการจ้างงานและขยายอัตราการมีงานทำในตลาดแรงงานท้องถิ่น ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ระบุถึงเป้าหมายการเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับ

ส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การส่งเสริมการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรม (Cluster) ในพื้นที่กับเศรษฐกิจชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อสร้างศักยภาพให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจการสนับสนุนการประกอบธุรกิจแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม นอกจากนี้เพื่อเป็นการสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะที่มีความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมตลอดกระบวนการการผลิตและบริการ การจัดการ และการตลาด สามารถบริหารจัดการธุรกิจและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส โดยการสร้างและพัฒนาทักษะ องค์ความรู้รอบด้านที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจในยุคใหม่ที่มีการแข่งขันสูง นอกจากนี้แหล่งการเรียนรู้ควรส่งเสริมกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบเพื่อพัฒนาและยกระดับแรงงานในท้องถิ่น ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ระบุว่า ควรวางรากฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีทักษะและจิตวิญญาณในการประกอบการ พร้อมทั้ง การส่งเสริมผู้ประกอบการในการสร้างนวัตกรรม เพื่อสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการโดยการสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นและความถนัดที่แตกต่างและหลากหลายของแรงงาน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและธุรกิจรูปแบบใหม่ในอนาคต

3) กระบวนการดำเนินการของแหล่งการเรียนรู้ ควรพิจารณาและวิเคราะห์บริบทของพื้นที่และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่ที่มีจุดเด่นดังที่แผนยุทธศาสตร์จังหวัด (สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร, 2555) (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2556) (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2555) และ (สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2555) ต่างได้ให้ความสำคัญต่อธุรกิจสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงให้เกิดความเป็นรูปธรรมจากภาคการเกษตรภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการโดยสนับสนุนให้เกิดโครงสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ในท้องถิ่นโดยแหล่งเรียนรู้ต้องไม่สร้างผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนผสมผสานเข้ากับความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและกลยุทธ์ด้านการตลาดเพื่อสร้างความโดดเด่นให้แก่กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผลต่อความสนใจและดึงดูดให้ผู้รับบริการประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมโดยกิจกรรมต้องมีความสม่ำเสมอต่อเนื่องและควรส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยอาจดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการที่นำความคิดสร้างสรรค์มาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าในการผลิตสินค้าและบริการในลักษณะของการเชื่อมโยงความรู้ทักษะที่มีสู่การเพิ่มรายได้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งการนำเทคโนโลยี หรือความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิทย์ วรวิทย์พินิต, วรณวีร์ บุญคุ้ม และ นรินทร์ สังข์รักษา. (สุวิทย์ วรวิทย์พินิต, วรณวีร์ บุญคุ้ม และ นรินทร์ สังข์รักษา, 2560) ซึ่งทำการพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระทั่งได้รูปแบบที่ใช้ชื่อว่า “PETCH Model” ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยที่น่าสนใจเกี่ยวกับการนำหลักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ กล่าวคือ “T : Technology เป็นการนำเอาหลักวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติ โดยผสมผสานทรัพยากรในชุมชน ภูมิปัญญา ทักษะศักยภาพของชุมชน และท้องถิ่น ให้เข้ากับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาระบบปฏิบัติการ และการบริหารจัดการตนเองของศูนย์ ให้ศูนย์การ

เรียนรู้และสมาชิกของศูนย์รวมตัวกันในประเด็นที่มีความสนใจร่วมกัน ให้มีความสามารถในการปฏิบัติและเรียนรู้ แก้ไขปัญหาข้อจำกัดต่างๆที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ"

4) กลุ่มเป้าหมายของแหล่งการเรียนรู้ อาจครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายดังนี้ 1) ครอบคลุมทุกช่วงวัยโดยกิจกรรมต้องดำเนินการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เช่น เด็กและเยาวชนที่ต้องได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ 3) กลุ่มที่ต้องได้รับการช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลผู้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆซึ่งการพัฒนากลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใช้บริการแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ดังปรากฏในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งกำหนดในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยการมุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในช่วงเยาวชนซึ่งต้องควรได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงาน รวมถึงทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ หรือในกรณีช่วงวัยแรงงานต้องได้รับการยกระดับศักยภาพ ทักษะ และสมรรถนะแรงงานอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคลและความต้องการของตลาดแรงงาน มีการทำงานตามหลักการทำงานที่มีคุณค่าเพื่อสร้างผลิตภาพเพิ่มให้กับประเทศ

5) เครือข่ายการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ พบว่า การดำเนินงานควรประสานความร่วมมือกับขององค์กรต่างๆ ดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐ 2) หน่วยงานในชุมชนท้องถิ่น 3) องค์กรพัฒนาเอกชนและ 4) องค์กรเอกชน โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ซึ่งเป็นฐานการผลิตทางอุตสาหกรรมและการบริการซึ่งจะช่วยลดปัญหาจากการขาดการประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายต่างๆ ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) ได้ระบุถึงปัญหาในการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ว่าเกิดจากการขาดการสร้าง และขยายเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ เป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ ดังนั้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ ยกระดับทักษะในการทำงาน หรือพัฒนาการประกอบอาชีพให้แก่ผู้รับบริการในท้องถิ่น จึงควรให้ความสำคัญของการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ซึ่งต่างมีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาและยกระดับความรู้ และทักษะในประเด็นที่ต่างกันออกไป ดังนั้นปัจจุบันการประสานความร่วมมือระหว่างกันในการพัฒนาการเรียนรู้จึงจำเป็น ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ระบุว่า การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มุ่งเน้นการสร้างความรู้ดีมีสุขของครอบครัวไทย การส่งเสริมบทบาทในการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปลูกฝังและพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาเรียม นิลพันธุ์ และ ศิริวรรณ วณิชฉัตรนารชัย. (2558) ซึ่งทำการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิง

สร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกในการใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และให้เกิดความรัก ห่วงแหน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันมีค่าของท้องถิ่นทุกฝ่ายจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเข้ามามีส่วนในการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

6) การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งอาจพิจารณาได้จากแหล่งงบประมาณต่างๆ เช่น การบริจาคค่าธรรมเนียมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้หรือการเก็บค่าเข้าชมแหล่งการเรียนรู้และการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำ Corporate Social Responsibility หรือ CSR หรือสร้างมาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริม หรือกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมส่งเสริมกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจเนื่องด้วยเป็นการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ได้ระบุว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรกำหนดมาตรการจูงใจให้คนเข้าสู่การยกระดับทักษะ การให้สถานประกอบการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน นอกจากนี้ต้องพัฒนาระบบการเรียนรู้ในชุมชนให้เข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต โดยระดมทรัพยากรจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การพัฒนาทัศนคติและแรงบันดาลใจที่อยากเรียนรู้ การสร้างนิสัยใฝ่เรียนรู้ และให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว รวมทั้งนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดหรือประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งมีกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจดังที่ UNESCO Bangkok (UNESCO Bangkok, 2011) ได้ระบุถึงการดำเนินงานส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านแหล่งการเรียนรู้ของประเทศอินเดียที่รัฐบาลกลาง และรัฐบาลท้องถิ่น ส่งเสริมให้เอกชนที่ต้องการทำ CSR สามารถมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการโดยงบประมาณมีทั้งจากภาครัฐ และองค์กรเอกชนที่ร่วมโครงการ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการบริหารจัดการ สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจเลือกดำเนินการตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงประเด็นสำคัญดังนี้

1) การวางแผนการดำเนินงาน โดยใช้หลักประสานความร่วมมือและมีส่วนร่วม สร้างความต่อเนื่อง มีความชัดเจนในการจัดทำแผนการดำเนินงาน และเน้นการพึ่งพาตนเอง และจัดสรรประโยชน์โดยยึดชุมชนเป็นหลัก

2) ส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง

3) ดำเนินงานด้านการเป็นศูนย์ส่งเสริม และถ่ายทอดความรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ เพื่อให้สามารถไปใช้พัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะในการพัฒนาการประกอบอาชีพ

4) ควรจัดทำแผนการถ่ายทอดแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้โดยคำนึงถึงบริบทของหน่วยงานและแหล่งที่ตั้งของแต่ละพื้นที่แหล่งการเรียนรู้

2. การพัฒนาบุคลากรทั้งจำนวนผู้ปฏิบัติงาน และคุณภาพในการปฏิบัติงาน เช่น ความรู้ในการปฏิบัติงาน และสร้างเจตคติที่ดีต่อการบริการการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาความรู้และทักษะการทำงานให้บุคลากรอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการที่หลากหลายและสามารถวางแผนเพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้เช่น ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างบรรยากาศของแหล่งและส่งเสริมการพัฒนาเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายเพื่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้

4. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานควรสร้างระบบการวัดและประเมินจากการถอดความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยที่เป็นการถอดบทเรียนจากตัวอย่างของแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ และเพิ่มมิติในการศึกษาวิจัยที่เน้นไปที่การมุ่งให้ความสำคัญต่อการให้ข้อมูลของผู้ใช้บริการในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานให้ครอบคลุมแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ

References

- Changwatchatkantoneng . (2009) . læng rianrū chumchon . sūpkhonmūāyīp̄chetMakarākhom sōngphanhārōjhāsiphā čāk [http : / / p - power . org / learn . php](http://p-power.org/learn.php)
- Daraman, H. (2015) . khwāmpenpaidai nai kānsāng phiphitthaphan thōngthin mūāng yalō phūā hai pen læng rianrū talōt chīwit phāitai kānbōrihān ngān khōng sathāban rat phāk sūn čhangwatyalā.wārasānratphākpihī9,chabapthīsip̄chet(sōngphanhārōjhāsipp̄æt):sisipsā m - 50.
- Kittiamphon, T .(n.d.). ‘ēkkasān prakōp kān banyāi rūāng čāk sēthakit sāngsan sū ‘utsāhakam sāngsan thāng‘ōk mai khōng kānphatthana sēthakit sūpkhon mūā yīsip̄sōng Makarākhom sōngphanhārōjhoksip čāk [http : / / www . ipthailand . go . th/](http://www.ipthailand.go.th/)
- Korea Creative Content Agency. (2010?). Korea Creative Content Agency. RetrievedJanuary 2013from <http://www.kocca.kr/eng/about/about/index.html>
- Nillapun, M., Vanichwatanavorachai, S. (2015). "kānphatthana nawattakam kān rianrū radap kānsuksā naphūn thān bāp mī suān rūām kap chumchon dōi chai phiphitthaphan læ læng rianrū nai thōngthin phūā songsoēm kān rianrū choēng sāngsan" (The Development of Learning Innovation for Basic Education Level with Community Participation on Museum and Local Learning Resources for the Creative Learning). Veridian E - Journal , Silpakorn University 8,1 (January-April 2015): 48-61.
- Prasansaktavee, W., Kumpetch, J., Boriboon, G. (2017). " kānčatkān suksā talōt chīwit dōi chai thun thāng watthanatham khōng chon phao" (Educational Management in Lifelong Learning Using the Cultural Capital of Nyah-Kur). Veridian E - Journal , Silpakorn University 10,2 (May-August 2017): 110-123.

- Samnakngan changwat cha choeng the ra . (2012) . phaen patibat ratchakan pracham pi khong changwat cha choeng the ra pracham pingoppraman Pho.So. 2556. supkhon mua siphā Thanwakhom songphanharojhasipha chak <http://www.chachoengsao.go.th/>
- Samnakngan changwat Chiang Mai . (2012) . phaen phatthana changwat Chiang Mai si pi (Pho.So.songphanharojhasipchetsongphanharojhoksip).supkhonmuaPhrutsachikayon songphanharojhasipkao chak <http://www.chiangmai.go.th/newweb/data/strategy%list.php>
- Samnakngan changwat Nan . (2012) . muang tonbaep setthakit sangsan (Creative City).supkhon mua si Kumphaphan songphanharojhasiphok chak <http://www.nan.go.th/webjo/downloads/creative-city.pdf>
- Samnakngan changwat Nan . (2013) . phaen phatthana changwat Nan chabap mai Pho.So. songphanharojhasipchet - 2560. supkhon mua si Kumphaphansongphanharojhasiphok chak <http://123.242.178.83/webjo/index.php?option=com%phocadownload&view=file&id=nungphanharoj%et%-%songphanharojhasipchet-%songphanharojhoksip&Itemid=kaosipchet>
- Samnakngan changwat samut sakon . (2012) . yutthasat changwat samut sakon raya yisip pi (Pho.So.songphanharojhasiphasongphanharojchetsipsi)chabapmaiPho.So.songphanharojhasipchet - 2560. supkhon mua si Kumphaphan songphanharojhasiphok chak [http://www.samutsakhon.go.th/index% n . htm](http://www.samutsakhon.go.th/index%n.htm)
- Samnakngan khana kammakan kansuksa haeng chat . (2002) . phraratchabanyat kansuksa haeng chat Pho.So. songphanharojisipsong lae kaekhai phoemtoem Pho.So. 2545. Krung Thep... : borisat phrik wan krapfik chamkat .
- Samnakngan khana kammakan phatthanakan setthakit lae sangkhom haeng chat . (2017).raingan kantittam khwam kaona kansang khwampen tham lae lot khwam luam la nai sangkhom Thai phaitai yutthasat kansang khwampen tham lae lot khwam luam la nai sangkhom phaen phatthana ... chabap thi 12. Krung Thep... : samnaknganphatthana thankhomun lae tua chi wat phawa sangkhom samnakngan khana kammakan phatthanakan setthakit lae sangkhom haeng chat .

- Samnakngan khana kammakan phatthanakan setthakit læ sangkhom hæng chat .(2018) .
yutthasāt chat raya yīsip pī (Phō,So, sōngphanhārōjhoksip sōngphanhārōjchetsipkāo)
. Krung Thēp... : samnakngān lēkhānukān khōng khana kammakān yutthasāt chat
samnakngān khana kammakān phatthanakān sēthakit læ sangkhom hæng chat .
- Samnakngan lekhatikan sapha kansuksa .(2008) .rāingān kāntittām khwām kāonānaikānchatkān
læng rīanrū pī sōngphanhārōjisipkāo - 2550. sūpkhon mūa sī Tulākhom
sōngphanhārōjhāsiphā chāk [http : / / onec . go . th / onec % administrator / uploads
/ Book / chetrojkaosipha - file . pdf](http://onec.go.th/onec%20administrator/uploads/Book/chetrojkaosipha-file.pdf)
- Samnaknganlekhatikansaphakansuksa.(2017).phānkānsuksahængchatPhō,So,sōngphanhārōjho
ksip - 2579. Krung Thēp... : bōrisat phrik wān krāpfik chamkat
- Srisom, W. (n.d.). sēthakit sāngsan . sūpkhon mūayīsipsōngMakarākhomsōngphanhārōjhāsipkāo
chāk [http : / / www . ipthailand . go . th/](http://www.ipthailand.go.th/)
- Tøemphittayaphaisit, A. (2010). Thailand s Creative Economy . sūpkhon mūa sip Makarākhom
sōngphanhārōjhāsiphok chāk [www . nesdb . go . th / LinkClick . aspx ? fileticket . . .
tabid = sirojyisipchet & mid](http://www.nesdb.go.th/LinkClick.aspx?fileticket=...tabid=sirojyisipchet&mid)

- UNESCO Bangkok. (2011). Sustainability of Community Learning Centres : Community Ownership and Support Asia-Pacific Regional Action Research Studies. Retrieved October 19,2016, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002146/214655E.pdf>
- Varavitpinit, S., Boonkoun, W., Sungrugsa, N. (2017). "kānphatthana rūpbāp kānchatkān sūn kān rianrū withī mūāng phet tām nāothāng pratyā khōng sēthakit phōphīāng" (The Model Development of Phetchburi city follows philosophy trend of the sufficient economy). Veridian E - Journal , Silpakorn University 10,2 (May-August 2017): 1657-1674.

